

УДК 368.2

А. Г. Бондар,
студент 4-го курсу економічного факультету,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ

СТРАХУВАННЯ НАЗЕМНОГО ТРАНСПОРТУ: СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

A. G. Bondar,
4th year student, school of economics, Kyiv national Taras Shevchenko university

LAND TRANSPORT INSURANCE: CURRENT STATE, PROBLEMS AND DEVELOPMENT TRENDS IN UKRAINE

Стаття присвячена аналізу динаміки та виявленню основних тенденцій функціонування ринку страхування наземного транспорту України. В статті розкрито основні проблеми, які характерно для даного виду страхування, та визначено основні шляхи їх подолання.

The article deals with analysis of dynamics and identifies the basic trends of land transport insurance functioning in Ukraine. The article reveals basic problems, which are typical for such type of insurance, and defines the main ways of overcoming them.

Ключові слова: страхування наземного транспорту, страхові премії, страхові виплати.

Keywords: land transport insurance, insurance premium, insurance benefits.

Вступ. Страхування наземного транспорту займає найбільшу частку у структурі страхового ринку України, а, отже, його стан значно впливає на загальний розвиток ринку страхування в Україні. Також для багатьох страхових компаній це є досить прибутковим видом страхування, що зумовлює необхідність його детального аналізу та виокремлення основних проблем та загроз, що можуть вплинути на його розвиток, з метою подальшого їх усунення.

У вітчизняних наукових колах питанням аналізу ринку страхування наземного транспорту присвячені праці вітчизняних економістів: Базилевича В., Дьячкової Ю., Пікус Р., Осадця С. та інших.

Мета роботи полягає в аналізі динаміки розвитку ринку страхування наземного транспорту та виокремленні основних проблем та перспектив, що йому притаманні.

Методи дослідження. Методологічною та інформаційною основою роботи є законодавчі та нормативно-правові акти з питань регулювання діяльності страхових компаній, статистичні матеріали НБУ, матеріали періодичних видань, ресурси мережі Internet та статті вітчизняних авторів.

При проведенні дослідження використано економіко-статистичні методи та графічне представлення результатів дослідження під час аналізу показників.

Результати. Поступовий розвиток страхового ринку України передбачає поступове нарощення обсягу страхових премій та кількості застрахованих осіб, що, в свою чергу, передбачає зростання даних показників по окремим видах страхування. В даному контексті досить важливо розглянути вид страхування, який займає найбільшу питому вагу – ринок страхування наземних транспортних засобів, оскільки його стан значною мірою впливає на подальший розвиток страхового ринку України.

Розглядаючи поняття страхування наземного транспорту в контексті законодавства України, можна виокремити окремі його складові як на основі виокремлення об'єкту страхування, так і використовуючи критерій обов'язковості-добровільності, що представлено у таблиці 1.

Таблиця 1.

Види страхування наземного транспорту відповідно до чинного законодавства України

Критерій поділу	Об'єкт страхування		
	Майнове страхування		Страхування відповідальності
Добровільне	Страхування залізничного транспорту	Страхування наземного транспорту(крім залізничного)	Страхування цивільної відповідальності власників наземного транспорту
Обов'язкове	-	-	Страхування цивільно-правової відповідальності власників наземного транспорту

Джерело: складено автором за Законом України "Про страхування" [2]

Відповідно можна сказати, що страхування наземного транспорту в Україні не є однорідним, а включає окремі види страхування, тенденції розвитку яких будуть окремо детальніше розглянуті.

Найбільшу питому вагу у структурі страхування наземного транспорту займає страхування КАСКО та страхування цивільно-правової відповідальності власників наземного транспорту - "Автоцивілка". Відповідно динаміку страхових премій по даних видах страхування представлено у таблиці 2.

Таблиця 2.

Динаміка страхових премій від страхування наземного транспорту за період з 2008 по 2012 роки, млн. грн.

	2008	2009	2010	2011	2012(І півріччя)
КАСКО	5796,7	3887,9	3660,7	3543,2	1682,8
"Автоцивілка"	1309,4	1430,9	1776,3	2310,3	1222,0

Джерело: складено автором за даними річних звітів Держфінпослуг [3]

Для кращої простеження тенденції зобразимо дану динаміку розвитку у вигляді

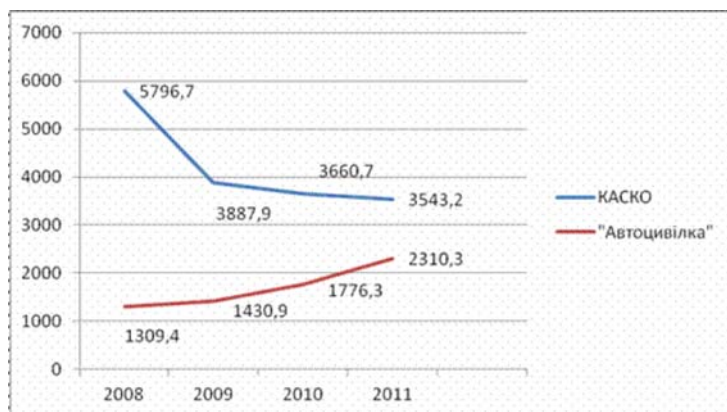

Рис. 1. Динаміка страхових премій по страхуванню наземного транспорту

Джерело: складено автором за даними річних звітів Держфінпослуг[3]

Як засвідчують статистичні дані спостерігається чітка тенденція до зменшення страхових премій по страхуванню КАСКО і одночасне їх збільшення по страхуванню цивільно-правової відповідальності засобів наземного транспорту. Причинами до цього є самі фундаментальні основи, на яких будуються дані види страхування.

Зменшення обсягів страхових премій по страхуванню КАСКО спричинений загальним спадом обсягу кількості проданих нових автомобілів в Україні. За умовами більшості страхових компаній автомобіль може бути застрахований, якщо його вік не перевищує 5 років. Відповідно в Україні найбільший обсяг автомобілів було продано у 2008 році, після цього їх кількість поступово зменшувалася. На Рис. 2. представлена динаміка продажу нових автомобілів.

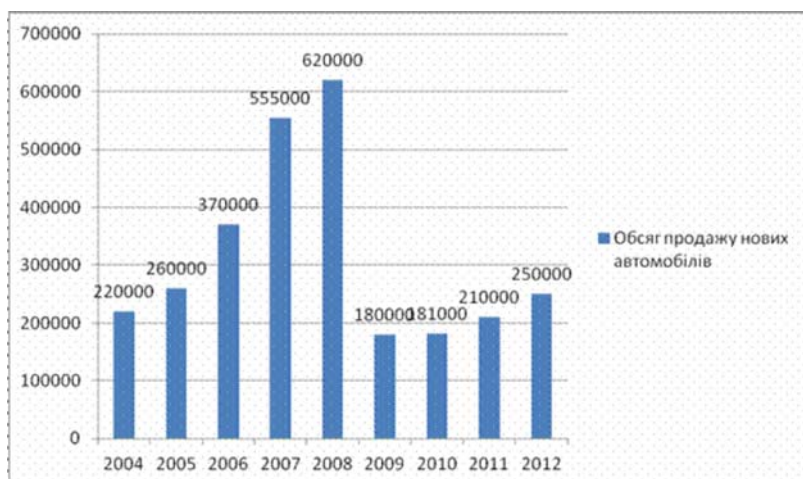

Рис. 2. Динаміка продажів нових автомобілів в Україні за період з 2004 по 2012 роки

Джерело: складено автором за даними Автоконсалтингу[4]

Отже, на основі даних відносно продажів нових автомобілів в Україні ми можемо простежити динаміку потенційно можливих об'єктів страхування, на основі якої простежити загальну тенденцію до зменшення страхових виплат по страхуванню КАСКО. Розрахунок робиться виходячи із того, що потенційним об'єктом страхування КАСКО може бути автомобіль, який експлуатується не більше п'яти років. Тобто для страхування у 2008 році могли бути залучені лише ті автомобілі, які були вироблені і продані протягом 2004-2008 років, у 2009 – автомобілі 2005-2009 року випуску і так далі. Загалом на основі цих даних можна зробити прогноз і на наступні роки, проте він буде коригуватися на зміну величини продажу автомобілів того року, на який буде здійснюватися прогноз. За основу буде братися тенденція до поступового зростання кількості продажу нових автомобілів в Україні.

Отже, представимо динаміку потенційних об'єктів страхування у вигляді Рис.3.

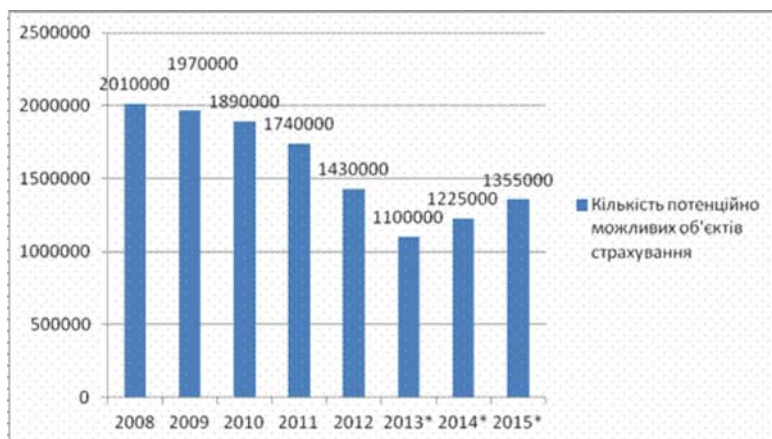

Рис. 3. Динаміка обсягів потенційно можливих обсягів об'єктів страхування у 2008-2015 роках

Джерело: складено автором за даними Автоконсалтингу[4]

Отже, на основі наведених вище даних можна спрогнозувати значні обсяги скорочення страхових внесків по страхуванню КАСКО у 2013 році. Це пов'язано з значним скороченням автомобілів, що можуть підлягати даному виду страхування, оскільки автомобілі 2008 року випуску – року, коли було зареєстровано найбільш

обсяги продаж, досягнувши 6 річного віку і не зможуть підлягати процедурі страхування КАСКО згідно з чинними вимогами страхових компаній і законодавства України. Після значного обсягу падіння страхових внесків у 2013 році буде спостерігатися поступове їх зростання.

Зростання обсягу премій по страхуванню цивільно-правової відповідальності власників наземного транспорту пов'язано з тим, що даний вид страхування є обов'язковим, а тому поки обсяги продажу нових автомобілів будуть перевищувати обсяги вилучених з обігу авто, страхові премії по даному виду страхування будуть постійно збільшуватися. Це пов'язано із збільшенням об'єктів страхування. Для України також дуже актуальним є те, що автомобілі майже не вилучаються з обороту, тобто вони функціонують десятками років. Варто зазначити, що середній термін експлуатації автомобіля в Європі 5-7 років, в той в Україні цей показник є значно вищим.

Страхові виплати по даному виду страхування перебувають у досить тісній залежності стосовно страхових премій, в даному випадку також існує кореляція з обсягами продажів нових автомобілів. Динаміку страхових виплат по страхуванню наземного транспорту представлено у таблиці 3.

Таблиця 3.

Динаміка страхових виплат по страхуванню наземного транспорту за період з 2008 по 2012 роки, млн. грн.

Рік	2008	2009	2010	2011	2012(1 півріччя)
КАСКО	3129,3	2487,0	1776,2	1382,4	716,4
“Автоцивілка”	460,8	568,3	759,0	916,8	491,2

Джерело: складено автором за даними річних звітів Держфінпослуг[3]

Відповідно тенденції аналогічної до тенденції по страховим преміям: спадають виплати по страхуванню КАСКО та зростають виплати по страхуванню цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів. Кореляція цих показників відбувається відповідно до показників продажу нових автомобілів, а тому тут також можна спрогнозувати значний спад страхових виплат у 2013 році з поступовим їх підвищенням у наступні роки по страхуванню КАСКО, а відповідно страхування “Автоцивілка” буде демонструвати постійні, незначні темпи приросту страхових виплат.

Аналізуючи показники страхових премій і страхових виплат, можна зробити висновок про рівень страхових виплат – величини, яка є досить важливою для аналізу діяльності як окремої страхової компанії, так і загального ринкового стану даного виду страхування.

Таблиця 4.

Динаміка рівня страхових виплат по страхуванню наземного транспорту за період з 2008 по 2012 роки, %

Рік	2008	2009	2010	2011	2012(1 півріччя)
КАСКО	54	64	48,5	39,0	42,6
“Автоцивілка”	35,2	39,7	42,7	39,7	40,2

Джерело: складено автором за даними річних звітів Держфінпослуг[3]

Як бачимо рівень виплат по страхуванню КАСКО є вищим рівні, ніж страхування цивільно-правової відповідальності власників наземного транспорту. Це пов'язано із значно більшим обсягом страхових випадків, які передбачено договором страхування КАСКО, ніж страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів. Це спричиняє значно більший обсяг страхових виплат по даному виду страхування, що впливає на збільшення рівня виплат.

Відповідно рівень виплат, який притаманний даному виду страхування, забезпечує прибутковість і рентабельність діяльності страхової компанії, дає їй змогу формувати достатній обсяг резервів для забезпечення платоспроможності та загальної фінансової стійкості.

Розглядаючи місце страхування в страховому ринку України, то можна відзначити, що питома вага є на досить значному рівні.

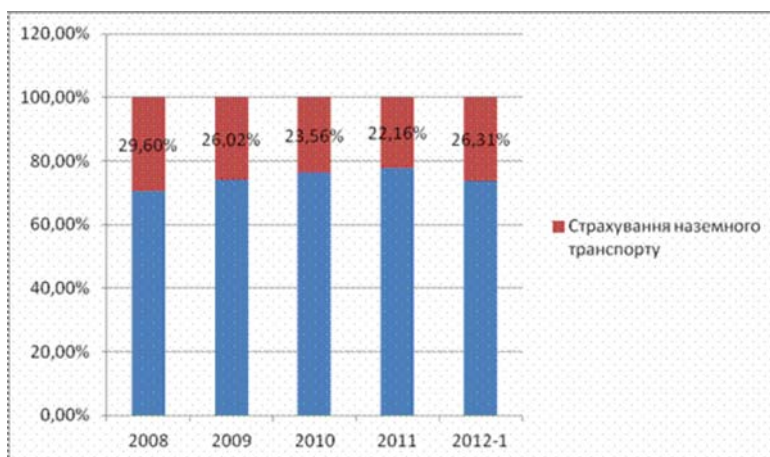

Рис. 4. Динаміка частки страхових премій по страхуванню наземного транспорту у загальній структурі страхових премій

Джерело: складено автором за даними річних звітів Держфінпослуг[3]

Даний вид страхування займає близько чверті страхового ринку України по обсягах страхових премій. На протязі 2008-2011 років спостерігалася тенденція до поступового, незначного скорочення питомої ваги даного виду страхування, проте наразі показники першого півріччя 2012 року переважають аналогічні показники 2011 року.

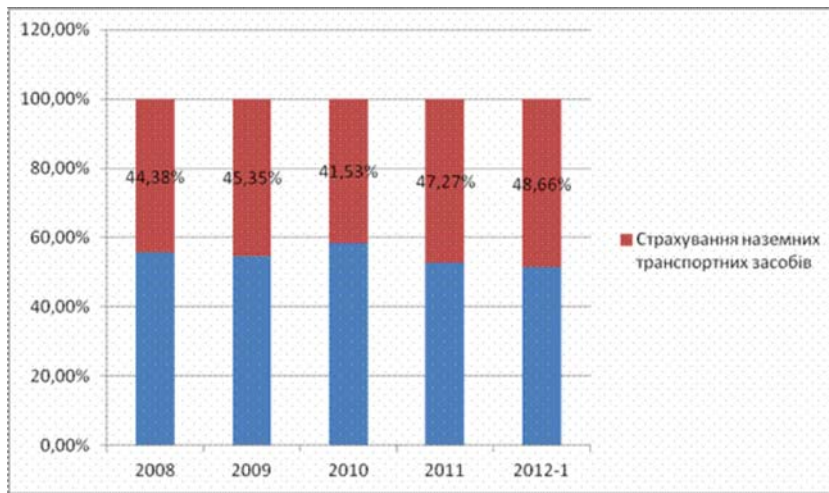

Рис. 5. Динаміка частки страхових виплат по страхуванні наземного транспорту у загальній структурі страхових виплат

Джерело: складено автором за даними річних звітів Держфінпослуг[3]

Можна відмітити, що за даним критерієм страхування наземного транспорту займає близько половини страхового ринку України. Тобто, близько половини страхових виплат, що здійснюються в Україні, виплачуються страховальникам за договорами страхування наземного транспорту.

Загалом можна відмітити велике значення даного виду страхування для страхового ринку України, оскільки він забезпечує надходження близько чверті страхових премій та близько половини страхових виплат.

Стосовно проблем, які характеризують його функціонування можна зазначити, що найголовнішим негативним фактором на ринку транспортних засобів є їх значний середній вік. Відповідно великий термін експлуатації автомобіля гальмує продаж нових, а, отже, і зменшує потенційний обсяг премій по даному виду страхування. Також значний середній вік автомобіля спричиняє підвищений рівень дорожньо-транспортних пригод, що збільшує виплати страхових компаній по даному виду страхування.

В даному аспекті досить доречним є досвід Росії, в якій наразі проходить перегляд законодавчої вимоги щодо обмеження віку автомобіля. В Україні також можна запропонувати дану практику: ввести обмеження на рівні 20 років з її поступовим щорічним зменшенням, оскільки значне початкове обмеження викличе досить великий резонанс на ринку автотранспорту.

Зменшення ДТП можна досягти і за рахунок страхування КАСКО. Як показала практика, у країнах, де значні обсяги страхування автомобілів, рівень ДТП є на досить низькому рівні. Це досягається на психологічному рівні, оскільки суб'єкт, який застрахував автомобіль, починає більш ретельніше слідкувати за його станом і ошадливіше та безпечніше експлуатувати.

Висновки. Отже, підсумовуючи результати дослідження можна відмітити, що ринок страхування наземних транспортних засобів характеризується чіткою тенденцією до зменшення страхових премій по страхуванню КАСКО і одночасне їх збільшення по страхуванню цивільно-правової відповідальності засобів наземного транспорту. Зменшення обсягів страхових премій по страхуванню КАСКО спричинений загальним спадом обсягу кількості проданих нових автомобілів в Україні та умовами, які обмежують максимальний вік страхування автомобіля.

Рівень виплат по страхуванню КАСКО є вищим рівні, ніж страхування цивільно-правової відповідальності власників наземного транспорту. Це пов'язано із значно більшим обсягом страхових випадків, які передбачено договором страхування КАСКО, ніж страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів. Це спричиняє значно більший обсяг страхових виплат по даному виду страхування, що впливає на збільшення рівня виплат.

Стосовно проблем, які гальмують успішний подальший розвиток даного виду страхування можна зазначити, що найголовнішим негативним фактором на ринку транспортних засобів є їх значний середній вік. Відповідно великий термін експлуатації автомобіля гальмує продаж нових, а, отже, і зменшує потенційний обсяг премій по даному виду страхування. Також значний середній вік автомобіля спричиняє підвищений рівень дорожньо-транспортних пригод, що збільшує виплати страхових компаній по даному виду страхування.

Література:

1. Дьячкова Ю.М. Страхування. Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2008 р. – 240 с.
2. Закон України "Про страхування" від 07.03.1996 № 85/96-ВР (із змінами та доповненнями) [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov> – Назва з екрану.
3. Офіційний сайт Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: www.dfp.gov.ua – Назва з екрану.
4. Сайт, присвячений ринку автомобілів в Україні [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.autoconsulting.com.ua/> – Назва з екрану.
5. Страхування: Підручник / За ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2008. – 1019 с.

Стаття надійшла до редакції 18.05.2013 р.